

»Äta bör man, annars dör man«

I en av motionerna till Läkareförbundets fullmäktigemöte 2009 yrkades på att förbundet ska verka för att kvaliteten på sjukhusmaten förbättras. Bakgrunden till motionen är en oroväckande tendens bland flera lands- ting att centralisera tillagningen av sjukhus- mat.

Den portionsförpackade maten ska efter transport värmas i plasttråg innan den serveras. Denna fjärrproducerade mat uppfyller i många fall inte basala krav på smak eller utseende. Det leder till att mat kastas i stället för att ätas upp.

Utvecklingen sker paradoxalt nog samtidigt som kostens stora och ibland till och med avgörande betydelse för vårdresultaten i slutenvård blir alltmer vetenskapligt belagd.

En stor del av patienterna som vårdas på sjukhus är undernärda. EU re- dovisade under 2009 en undersökning som visar att 40 procent av patienter intagna på sjukhus och 60 procent av dem i särskilda boenden lider av eller löper risk för undernäring.

Undernäring leder inte bara till trötthet och muskelsvaghet utan även till sämre sårsläkning, längre vårdtider, fler infektioner och högre dödlighet. Det borde därför finnas stora möjligheter att uppnå viktiga kvalitetsvinster för patienterna genom en bättre sjukhusmat.

Livsmedelsverkets skrift »Mat och näring för sjuka i vård och omsorg« betonar kosten som en viktig del i behandlingen. Socialstyrel- sens nya ledning har offentligt förklarat att kostfrågor kommer att bevakas hårdare. Hur har då sjukvårdens huvudmän agerat?

Stockholms läns landsting genomförde under 2008 en flerårig upphandling av sjukhusmat till ett värde av cirka 1,6 miljarder kronor. Upphandlingen har i efterhand kritiserats av bland annat Sveriges Kommuner och landsting för att den brutit mot kommunallagen och för att den genomfördes utan tillräcklig politisk insyn och kontroll.

Patienter på de flesta Stockholms sjukhusen får nu mat som tillagas i en matfabrik i Märsta. Den portionsförpackade maten, som måste mikrovärmas i sitt svarta tråg, innehåller bland annat smakförstär- kare, bindemedel och upp till 20 E-märkta tillsatser.

Jakten på lägre kostnader gör att råvarorna håller allt lägre kvalitet. När sedan matlagningstekniken tar käl på smaken kompenseras detta med tillsatser av olika slag.

Att modern sjukhusmat inte måste fjärrproduce-

Illustration: Annika Huett

ras visas av Hvidovre sjukhus i Danmark. Här erbjuds en à la carte-meny större delen av dyg- net med ett 90-tal rätter som kan komplette- ras med olika tillbehör.

Sjukhuset erbjuder närproducerad mat med en stor del färska råvaror och maten serveras på porslin. Detta ger variation samt individualise- ring av både innehåll och portionsstorlek. Vär- det av mindre svinn kompenseras den högre portionskostnaden och tar bättre hänsyn till miljön.

I Sverige finns ett stort och växande intresse för mat av hög kvalitet. Kok- böcker är ständiga bästsäljare, kokar våra mediala förebilder.

Ekologisk odling framhålls som ett föredöme. I denna situation borde inte patienterna – med störst behov av god och näringsrik mat – utlämnas till beslutsfattare utan insikt och förstå- else för kostens betydelse.

Kan och bör då läkare bry sig om vil- ken kost som serveras på sjukhusen?

Ja, på samma sätt som hygien och andra patientsäkerhetsfrågor angår läkare, är kosten en viktig del av god vård.

Det är hög tid att läkare tillfrågas vid beslut om pa- tienternas mat. Facklig insyn och medverkan i upp- handlingar av kost är av stor betydelse. Läkarens an- svar för vårdresultatet innefattar allt som påverkar patienten.

Att erbjuda patienter oaptitlig och smaklös mat på offentligt finansierade sjukhus är oförsvarligt och en fara för patientsäkerheten. Individuellt anpassad högkvalitativ patientmat serverad på ett humant sätt är ett mycket rimligt krav. Läkareförbundet kommer att bevakna kostfrågan lokalt i varje lands- ting. ■

»Det är hög tid att läkare tillfrågas vid beslut om patienternas mat.«

THOMAS FLODIN
ledamot i Läkareförbundets centralstyrelse samt ordförande i Etik- och ansvarsrådet

BENGT VON ZUR-MÜHLEN
ledamot i Sjukhusläkar- föreningens styrelse

Överklagande av vite ingen lösning

Karolinska universitetssjukhu- set ska överklaga Arbetsmiljö- verkets beslut att Stockholms läns landsting ska betala 300 000 kronor i vite, detta var- je gång som sjukhuset har över- belagt sina vårdplatser utan att först ha bedömt arbetsmiljöris- kerna för personalen.

Från sjukhusets ledning säger man att de kan tvingas göra lis- tor över anställda som måste av- skedras för att klara att betala summorna, något som skulle drabba patientsäkerheten. Trots att det är landstinget som tving- as betala, inte det enskilda uni- versitetssjukhuset.

Vad som verkligen behövs är att ansvariga landstingspoliti- ker över hela landet gör något åt den ohållbara situation vi påta- lat en längre tid, och som bara förvärras.

Neddragningen av vårdplatser har gått alldeles för långt med stora arbetsmiljöproblem som följd. Bra att Arbetsmiljöverket ställer krav. Karolinska borde fundera över hur man kan und- vika att betala vite i stället för att hota med uppsägningar. Vad som verkligen hotar patient- säkerheten är de ökade risker som överbeläggningarna inne- bär, inte hot om avsked. ■

Kontaktuppgifter Sveriges läkarförbund:
www.lakarforbundet.se, E-post: info@slf.se
Telefon: 08-790 33 00, Fax: 08-20 57 18
Postadress: Box 5610, 114 86 Stockholm
Besök: Villagatan 5, Stockholm